

רע"פ 743/17 - חסן מנדורי נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון

רע"פ 743/17

כבוד השופט א' שהם

לפני:

חסן מנדורי

המבקש:

נגד

מדינת ישראל

המשיבה:

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט
המחוזי בנצרת, בע"פ 56543-08-16, מיום
28.12.2016, שניתן על ידי כב' השופטת ת' נסים שי

עו"ד אחמד נזאל

בשם המבקש:

החלטה

1. לפניי בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בנצרת (כב' השופטת ת' נסים שי), בע"פ 56543-08-16, מיום 28.12.2016. בגדרו של פסק הדין, נדחה ערעורו של המבקש על הכרעת דינו של בית משפט השלום בצפת (כב' השופט ד' קירס), בתו"ב 6852-12-09, מיום 11.6.2015, וגזר הדין מיום 13.7.2016.

רקע והליכים קודמים

2. המבקש הורשע, על יסוד הודאתו בעובדות כתב אישום שהוגש נגדו, בעבירה של אי קיום צו בית משפט, לפי סעיף 210 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965 (להלן: החוק). להלן תפורט, בתמצית, השתלשלות ההליכים בעניינו של המבקש.

3. בהליך נפרד (ת"פ 2055/00) (להלן: התיק המקורי), אשר קדם להליך מושא בקשת רשות ערעור זו, הורשע המבקש בעבירות של ביצוע עבודות בניה ללא היתר ושימוש חורג במקרקעין, אשר מצויים במקום הידוע כיום כחלקה 123, גוש 14151, במושב טובא-זנגרייה (להלן: המקרקעין). במסגרת גזר הדין, מיום 15.2.2001, ניתן, בין היתר, צו להריסתם של מבני רפתות ישנים, בשטח כולל של 700 מ"ר, המצויים במקרקעין. מאחר שבניית הרפתות התיישנה, ניתן צו ההריסה בנוגע לרפתות, בהיעדר הרשעה, וזאת לפי סעיף 212 לחוק (להלן: צו ההריסה או הצו).

4. בשנת 2004, הוגש נגד המבקש כתב אישום ראשון בגין אי קיום צו ההריסה, במסגרת עמ"ק 20096/04 (להלן: כתב האישום הראשון). ביום 14.9.2004, הורשע המבקש בכתב האישום הראשון, ובמסגרת גזר הדין הושתו עליו, לצד עונשים נוספים, 3 חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים.

5. ביום 6.12.2009, הוגש כתב אישום נוסף נגד המבקש, בגין אי קיום צו ההריסה, הוא כתב האישום נושא בקשת רשות הערעור שלפניי (להלן: כתב האישום השני). ביום 10.3.2010, לאחר שהמבקש הודה בעובדות כתב האישום השני, הורשע המבקש, במסגרת תו"ב 6852-12-09, באי קיום צו ההריסה. יצוין, כי בשלב זה היה המבקש בלתי מיוצג, ומועד הדיון בטיעונים לעונש נדחה, על מנת שהמבקש יוכל להסדיר את ייצוגו. לאחר שמונה למבקש סניגור, הגיש המבקש לבית משפט השלום בקשה לביטול הכרעת הדין שבמסגרתה הוא הורשע בכתב האישום השני, בטענה כי הוא הורשע בגין עובדות שאינן מהוות עבירה. ביום 4.11.2011, הורה בית משפט השלום בצפת (כב' השופט א' גולדקורן) על ביטול כתב האישום השני, לאחר שקיבל את טענתו המקדמית של המבקש, וקבע כי "אין לראות באי קיום צו שניתן על פי סעיף 212 לחוק, כמצמיח עבירה על פי סעיף 210 לחוק".

בפתח החלטתו, נדרש בית משפט השלום לקביעתו של הנשיא מ' שמגר, ברע"פ 260/91 אייל נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(3) 87 (1991) (להלן: עניין אייל), לפיה מאחר שסעיף 212 לחוק "מתיר מתן צו הריסה אף ללא הרשעה תוך הענקת הסמכות לצוות כאמור בסעיף 205, הרי סעיף 210, הדן במי שאינו מקיים צו לפי סעיף 205, מתייחס גם למקרה בו ניתן צו לפי סעיף 212". בית משפט השלום הטעים, כי מדובר בהחלטה "שנקבעה על ידי דן יחיד במסגרת בקשת רשות ערעור, נוסחה בתמציתיות מירבית, תוך היאחזות בנוסח המילולי, ולא נתקבעה, ברבות השנים, כחלק מפסיקתו של בית המשפט העליון". לפיכך, קבע בית משפט השלום, כי אין מדובר ב"הלכה פסוקה". בהמשך, עמד בית משפט השלום על ההבדל בין תכליתו של צו לפי סעיף 212 לחוק, שהינה "שמירת הסדר הציבורי ומניעת מטרד מן הציבור בשל עצם קיומו של מבנה לא חוקי", לבין תכליתו של צו שהוצא לפי סעיף 210 לחוק, שמטרתו "להחזיר את המצב לקדמותו ולסלק מבנה שהוקם תוך הפרת החוק, לבל ימצא החוטא נשכר". לבסוף, קבע בית משפט השלום, כי מכיוון שיתכנו שתי פרשנויות באשר לתחולת סעיף 210 על צו שהוצא בהיעדר הרשעה, לפי סעיף 212 לחוק, הרי שיש להעדיף את הפרשנות המקלה עם הנאשם.

6. על החלטתו זו של בית משפט השלום, הגישה המשיבה ערעור לבית המשפט המחוזי בנצרת. בפסק דינו, בע"פ 41371-12-11, מיום 13.1.2014, קיבל בית המשפט המחוזי (כב' השופט א' הלמן) את ערעורה של המשיבה (להלן: פסק הדין הראשון), תוך שנקבע כי החלטתו של בית משפט השלום סתתה מההלכה שהתווה בית משפט זה, במסגרת עניין אייל. בהתייחס להחלטה בעניין אייל, הטעים בית המשפט המחוזי, כי "מדובר אמנם בהחלטה תמציתית, אך היא מהווה הלכה פסוקה", שכן "בית המשפט העליון הכריע בטענה גופה, לא כאמרת אגב, אלא כטענה המרכזית שעמדה

להכרעה באותו הליך". עוד ציין בית המשפט המחוזי, כי "בית המשפט העליון לא נזקק לחזור על הלכה זו, שכן היא מיושמת מאז, הלכה למעשה, ובתי המשפט נוהגים על פיה"; וכן נאמר, כי בהליכים רבים שנדונו בערכאות השונות, ו"בכלל זה בית המשפט העליון", הועלו במרוצת השנים טענות לפיהן יש לבחון את ההליכים מכוח סעיף 212 לחוק "באופן שונה מעניינם של נאשמים שהורשעו והוטל עליהם צו הריסה מכוח סעיף 205 לחוק", וטענות אלו נדחו. בהמשך, קבע בית המשפט המחוזי, כי גם פרשנות מילולית של החוק מובילה למסקנה לפיה סעיף 210 חל על צווים שהוצאו מכוח סעיף 212 לחוק, כפי הנלמד מהלשון בה נוקט סעיף 210 (העוסק באדם אשר "נשפט", ולא "הורשע"); ומלשונו של סעיף 212 לחוק, הקובע כי בית המשפט "רשאי לצוות כאמור בסעיף 205", ובכך "יוצר שרשרת" המחילה על סעיף 112 את הוראת סעיף 210 לחוק. בית המשפט המחוזי הוסיף וקבע, כי פרשנות זו מתיישבת גם עם תכלית החוק, שכן "את ההוראה המאפשרת ליתן צו, כנגד מי שלא הורשע בפלילים, יש לראות כחלק ממערך האכיפה של חוקי התכנון והבניה". לאור האמור, הוחזר התיק לבית משפט השלום לצורך הכרעת דינו של המבקש.

7. על פסק הדין הראשון, הגיש המבקש בקשת רשות ערעור לבית משפט זה. בהחלטתי מיום 25.3.2014, קבעתי כי מדובר ב"בקשה שהוגשה טרם זמנה", וכי "יש להמתין למיצויים של ההליכים הדיוניים, ובמידת הצורך גם לבירורו של הערעור, טרם שיידרש בית משפט זה לדון בבקשת רשות הערעור" (רע"פ 1702/14 מנדורי נ' הועדה המקומית לתכנון ובניה אצבע הגליל (25.3.2014)).

8. לאחר שהוחזר התיק לבית משפט השלום, הגיש המבקש לבית משפט השלום בקשה להארכת המועד לביצוע צו ההריסה, לפי סעיף 207 לחוק. ביום 19.8.2014, נעתר בית משפט השלום (כב' השופטת ר' איזנברג) לבקשה, והורה על הארכת המועד לביצוע צו ההריסה, עד ליום 19.4.2015. ביום 12.7.2015, הורה בית משפט השלום על מתן ארכה נוספת ואחרונה לביצוע צו ההריסה, עד ליום 10.6.2016 (להלן: הארכה האחרונה לביצוע צו ההריסה).

9. במקביל לבקשה להארכת המועד לביצוע צו ההריסה, הגיש המבקש לבית משפט השלום בקשה לביטול כתב האישום השני, בטענה לקיומה של הגנה מן הצדק, לפי סעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: הבקשה לביטול כתב האישום השני). בבקשה זו טען המבקש, כי הרפתות מושא כתב האישום קיימות מזה כ-40 שנה, ובעיית קיומן של רפתות בתוך אזור המגורים, הינה בעיה משותפת לכל מגדלי בעלי החיים בכפר מגוריו של המבקש. עוד נטען, כי משנת 2004 קיימת תכנית להעביר את הרפתות אל מחוץ לאזור המגורים, אשר קיבלה תוקף ביום 21.7.2008, ומשכך, "האינטרס הציבורי מחייב כי אין להכביד על מגדלי בעלי החיים בכפר, ואין לנקוט נגדם הליכים משפטיים", טרם שמעמידים בפניהם פתרון כוללני לבעיה. לפיכך, טען המבקש, כי לא היה מקום להוציא נגדו צו לפי סעיף 212 לחוק, מלכתחילה. נטען בנוסף, כי מכיוון שבית משפט השלום האריך לבסוף את המועד לביצועו של צו ההריסה, הרי שהעמדתו של המבקש לדין הינה, הלכה למעשה, בשל מחדל טכני, המתמצה באי הגשת הבקשה להארכת המועד בעתה. בנסיבות אלו, כך נטען, המשך ניהול ההליך הפלילי נגד המבקש עומד בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית.

10. בהחלטתו, בתו"ב 6852-12-09, מיום 11.6.2015, דחה בית משפט השלום בצפת (כב' השופט ד' קירס) את טענת ההגנה מן הצדק, בצינו כי "משניתן צו ההריסה השיפוטי - ובמהלך התקופה שבה עמד בתוקף והמועד בו לא הוארך - הנאשם היה מחויב לקיימו". בית משפט השלום הצביע על העובדה, כי הליכי התכנון להעברת הרפתות אל

מחוץ לשטח הכפר החלו בשנת 2004 לערך, ואילו "צו ההריסה ללא הרשעה הוצא כאמור בתחילת שנת 2001". משכך, קבע בית משפט השלום, כי אין ממש בטענה שבעת הוצאת צו ההריסה, לא היה אינטרס ציבורי בהוצאתו. עוד קבע בית משפט השלום, תוך שהפנה לפסיקה ענפה בהקשר זה, כי עיכובים בהליכים תכנוניים "אינם מצדיקים הפרת צווים של בית המשפט", וכי "אין בניהול משפט על הפרת צו שיפוטי, למרות שלאחר ביצוע העבירה ניתנה ארכה לביצוע הצו, תחושת אי-הגינות אשר תצדיק ביטול" של כתב אישום.

11. עוד באותו היום, הרשיע בית משפט השלום את המבקש, בהתבסס על הודאתו, באי קיום צו ההריסה, וביום 13.7.2016, נגזר דינו של המבקש. יצוין, כי עובר למתן גזר הדין בעניינו של המבקש, וטרם שחלפה הארכה האחרונה לביצוע צו ההריסה, הרס המבקש את מבני הרפתות.

בבואו לקבוע את מתחם העונש ההולם, נתן בית משפט השלום את דעתו לפגיעה בערכים המוגנים של שלטון החוק, ואמון הציבור ברשויות השלטון; ולמידת הפגיעה ה"קשה ומקוממת" בערכים האמורים. עוד עמד בית משפט השלום, על מדיניות הענישה הנהוגה במקרים דומים; ועל נסיבות ביצוע העבירה, ובהן, העובדה כי המבקש היה מודע לכך שהוא מבצע עבירה. בית משפט השלום היה ער לכך שמבני הרפתות, מושא צו ההריסה, נהרסו לבסוף על ידי המבקש. לאחר שבית משפט השלום איזן בין כלל השיקולים האמורים, נקבע כי מתחם העונש ההולם יכול, "עד 3 חודשי מאסר בפועל"; 2-6 חודשי מאסר על-תנאי; וקנס בסך 95,000-35,000 ₪.

לצורך קביעת העונש המתאים בגדר מתחם הענישה, עמד בית משפט השלום על הנסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירה, ובהן: העובדה כי המבקש הודה בעובדות כתב האישום, והרס לבסוף את המבנים מושא כתב האישום; שיתוף הפעולה מצד המבקש במסגרת ההליך השיפוטי שהתנהל בעניינו; העובדה כי המבקש הורשע בעבר בעבירה זהה; ועוד.

לבסוף, גזר בית משפט השלום על המבקש את העונשים הבאים: הפעלת 3 חודשי המאסר המותנה, אשר ריחפו מעל לראשו של המבקש בעקבות הרשעתו בכתב האישום הראשון, אותם נקבע כי המבקש ירצה בדרך של עבודות שירות; חודש מאסר, לריצוי בדרך של עבודות שירות, במצטבר לעונש המאסר המותנה שהופעל; חודשיים מאסר על תנאי, לבל יעבור המבקש כל עבירה לפי פרק י' לחוק, במשך 3 שנים; קנס בסך 40,000 ₪ או 270 ימי מאסר תמורתו; וחתימה על התחייבות בסך 40,000 ₪, לבל יעבור המבקש עבירה לפי פרק י' לחוק, למשך 3 שנים.

12. על גזר דינו של בית משפט השלום הגיש המבקש ערעור לבית המשפט המחוזי בנצרת (כב' השופטת ת' נסים שי), ובגדרו הועלו גם טענות בעניין ההחלטה, מיום 11.6.2015, אשר במסגרתה נדחתה הבקשה לביטול כתב האישום השני. בפתח פסק דינו, בע"פ 56543-08-16, מיום 28.12.2016 (להלן: פסק הדין השני), ציין בית המשפט המחוזי, כי הוא אינו מוצא מקום לשוב ולהידרש לסוגיית "תחולתו של סעיף 210 לחוק על הפרת צו מכח הוראות סעיף 212 לחוק", אשר הוכרעה זה מכבר על ידי בית המשפט המחוזי, במסגרת פסק הדין הראשון.

אשר לטענותיו של המבקש בדבר קיומה של הגנה מן הצדק, ציין בית המשפט המחוזי: כי "ביטול כתב אישום מחמת הגנה מן הצדק יעשה במשורה ובמקרים חריגים ביותר"; כי התמשכותם של הליכי התכנון במשך "עת רבה", אינה מקנה

למבקש רשות לעשות דין לעצמו; וכי העובדה שניתנה למבקש ארכה לביצוע צו ההריסה, אינה יכולה לסייע לו, שכן בפסיקה נקבע כי "עבירת אי ביצוע של צו - לעצמה היא, וארכה לביצוע של צו ההריסה - לעצמה היא" (רע"פ 4357/01 סבן נ' הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה "אונז", פ"ד נו(3) 49, 59 (2002) (להלן: עניין סבן)).

לבסוף, בית המשפט המחוזי לא מצא מקום להתערב בעונש שהוטל על המבקש, במסגרת גזר דינו של בית משפט השלום. הוזכר, בהקשר זה, כי המבקש "עשה דין לעצמו בהתעלמו משך שנים מהצו השיפוטי שניתן בעניינו", וזאת חרף העובדה שבשנת 2004 הוא הורשע בגין אי קיום צו ההריסה, ולמרות קנס ועונש מאסר מותנה שהושתו עליו, בגין הרשעה זו.

הבקשה לרשות ערעור

13. בבקשת רשות הערעור שלפניי, מעלה המבקש השגות הן על פסק הדין הראשון, והן על פסק הדין השני. אשר לפסק הדין הראשון, נטען כי "סעיף 210, עניינו באדם שהורשע על-פי סעיף 204, וניתנו נגדו צווים לפי סעיפים 205 או 206 לחוק" בלבד. לעומת זאת, סעיף 212 לחוק עוסק בצו ההריסה אשר "ניתן נגד אדם שאינו מורשע בדין" כלל, ולפיכך, נטען כי סעיף 210 אינו חל עליו. גם מיקומו של סעיף 210 לחוק, הבא לפני סעיף 212, מלמד לשיטת המבקש, כי סעיף 210 אינו מתייחס לאדם שהוצא נגדו צו מכוח סעיף 212. נטען בנוסף, כי התרופה האמורה להבטיח את ביצועו של צו ההריסה אשר ניתן לפי סעיף 212 לחוק, "הינה בתחום המנהלי בלבד, ולא בתחום הפלילי", והיא מפורטת בסעיף 213 לחוק, המסמך את הוועדה המקומית לתכנון ובניה לבצע את צו ההריסה; כמו כן נטען, כי תכליתו של צו לפי סעיף 12 לחוק הינה "הסרת מכשולים ומטרדים, ולא טיפול בעבריינים". טענה נוספת שהעלה המבקש היא, כי יש להעדיף את הפרשנות המקלה עמו, כמצוות סעיף 34כא לחוק העונשין, התשל"ז-1977. לאור האמור, נטען בבקשת רשות הערעור, כי שגה בית המשפט המחוזי בקביעתו לפיה ניתן להעמיד לדין פלילי אדם אשר לא קיים צו ההריסה, שהוצא נגדו בהיעדר הרשעה, מכוח סעיף 212 לחוק.

עוד לטענת המבקש, קמה לו הגנה מן הצדק, לפי סעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי. זאת, לאור העובדה כי בית משפט השלום האריך את המועד לביצועו של צו ההריסה, אשר "משמעה כי אין זה הוגן או צודק לבצע את הצו כעת". בנסיבות אלו, "תחושת הצדק וההגינות מחייבת", על פי הנטען, "כי המבקש לא יענש ולא ימשכו ההליכים הפליליים נגדו עקב אי ביצוע צו ההריסה".

אשר לחומרת העונש, טוען המבקש, כי שגו הערכאות הקודמות עת לא העניקו משקל מספיק לעובדה, כי "ביהמ"ש המוסמך הורה על דחיית ביצוע צו ההריסה נשוא כתב האישום, עד ליום 10.6.2016"; וכי, בנסיבות העניין, העבירה שביצע המבקש הינה "טכנית", כאשר "ההרשעה הינה, הלכה למעשה, בשל אי הגשת הבקשה לדחיית ביצוע ההריסה מבעוד מועד".

דין והכרעה

14. הלכה מושרשת היא, כי בקשות לרשות ערעור תתקבלנה במשורה, במקרים חריגים בהם עולה שאלה משפטית עקרונית, אשר חורגת מעניינים הפרטי של הצדדים להליך; או כאשר סבור בית המשפט, כי עולה חשש לאי צדק ממשי או לעיוות דין אשר נגרם למבקש, במסגרת ההליך המשפטי (רע"פ 636/17 גולן נ' מדינת ישראל (15.3.2017); רע"פ 296/17 יחיא נ' מדינת ישראל (15.3.2017); רע"פ 1728/17 פלוני נ' מדינת ישראל (10.3.2017)). חרף ניסיונו של המבקש לשוות לבקשתו נופך עקרוני, הבקשה אינה מעלה כל שאלה משפטית אשר מצדיקה דיון נוסף ב"גלגול שלישי". בנוסף, כלל טענותיו של המבקש נדונו בפסקי הדין המפורטים והמנומקים היטב של בית המשפט המחוזי, ונדחו לגופן. כפי שצינתי, בהקשר זה, בעבר: "בקשת רשות ערעור אשר מעלה, באופן גורף, טענות שנבחנו ונדחו על-ידי הערכאות הקודמות, אינה מתיישבת, ככלל, עם תכליתו של הליך רשות הערעור, ואינה עומדת בתנאי הסף הדרושים לשם קבלת רשות לערער" (רע"פ 6615/13 שווקי נ' מדינת ישראל (29.10.2013); ראו גם: רע"פ 226/17 מסיקה נ' מדינת ישראל (6.3.2017); רע"פ 1342/17 ח'ורי נ' מדינת ישראל (13.2.2017)). מנימוקים אלו בלבד, דינה של בקשת רשות הערעור להידחות.

15. למעלה מן הדרוש, אתייחס בקצרה לטענותיו של המבקש לגופו של עניין. אציין, תחילה, כי בדין דחה בית המשפט המחוזי, במסגרת פסק הדין הראשון, את טענותיו של המבקש בדבר (אי) תחולתו של סעיף 210 לחוק, על אדם שלא קיים צו אשר הוצא נגדו בהיעדר הרשעה, מכוח סעיף 212 לחוק. כפי שציין בית המשפט המחוזי, שאלה זו נדונה והוכרעה בעבר על ידי בית משפט זה, במסגרת ההחלטה בעניין אייל, עת קבע הנשיא שמגר כי "סעיף 210, הדין במי שאינו מקיים צו לפי סעיף 205, מתייחס גם למקרה בו ניתן צו לפי סעיף 212". תמים דעים אני עם בית המשפט המחוזי, כי החלטתו האמורה של הנשיא שמגר היא בגדר "הלכה פסוקה", אשר מיושמת, מדי יום ביומו, בערכאות השונות; וכי פרשנותו האמורה של הנשיא שמגר לסעיף 210, עולה בקנה אחד עם לשון החוק ועם תכליתם של דיני התכנון והבנייה. לפיכך, סבורני כי סוגיה זו אינה מעוררת צורך בבירור נוסף בפני בית משפט זה, במסגרת "גלגול שלישי".

בכל הנוגע לטענותיו של המבקש בדבר קיומה של הגנה מן הצדק, הרי שאלו נדונו, בפרוטרוט, על ידי הערכאות הקודמות, ואיני רואה מקום לשוב ולהידרש להן. אסתפק, בהקשר זה, בדבריו של השופט (כתוארו אז) מ' חשין, היפים גם לענייננו, לפיהם "ארכה כי תינתן לעברין בנייה, אין בה בארכה כדי למחול על העבירה, ובית המשפט יענוש את העברין כראוי לו" (עניין סבן).

אשר להשגותיו של המבקש לעניין חומרת העונש, הרי ש"ככלל, אין בטענות הנוגעות למידת העונש, כדי להצדיק מתן רשות ערעור, אלא במקרים יוצאי דופן בהם מדובר בעונש החורג באופן קיצוני ממדיניות הענישה הראויה והמקובלת, בעבירות דומות" (רע"פ 7681/13 דקה נ' מדינת ישראל (21.1.2014); וראו גם: רע"פ 226/17 מסיקה נ' מדינת ישראל (6.3.2017); רע"פ 1342/17 ח'ורי נ' מדינת ישראל (13.2.2017)). בנסיבות המקרה דנן, אין בעונשו של המבקש משום סטייה ממדיניות הענישה המקובלת והראויה במקרים דומים, ומטעם זה, דין הבקשה, ככל שהיא נוגעת לחומרת העונש, להידחות.

16. על יסוד האמור במכלול, הבקשה נדחת בזאת.

17. המבקש יתייצב לריצוי עונש המאסר בדרך של עבודות שירות, ביום 20.4.2017, בשעה 10:00, בפני הממונה על עבודות השירות במתחם תחנת משטרת טבריה.

ניתנה היום, כ"ב באדר התשע"ז (20.3.2017).

ש ו פ ט
